

Ю 1 – Анализ на стереотипи и добри практики за тяхното разбиване

НАРЪЧНИК с анализ на резултатите в БЪЛГАРИЯ

Повишаване компетенциите на преподаватели и учители относно стереотипите, основани на пола с цел повишаване информираността на младежите и борба с насилието на полова основа

Референтен номер: 2019-1-IT01-KA202-007795

Този проект е финансиран с подкрепата на програма Еразъм+ на Европейския съюз. Подкрепата на Европейския съюз за създаването на на стоящата публикация не представлява подкрепа на нейното съдържание, което отразява само вижданията на авторите, а Комисията не носи отговорност за съдържанието, което съдържа информацията.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Методология на изследването и възприетите решения

- 1.1. Търсене и подбор на образователни институции и участници
- 1.2. Профил на гимназиите
- 1.3. Практическа организация на сесиите с ученици и преподаватели от избраните училища

2. Общи резултати от изследването: БЪЛГАРИЯ

- 2.1. Профил на респондентите
- 2.2. Анализ на РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧЕНИЦИ
- 2.3. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ
- 2.4. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ относно МОМЧЕТАТА
- 2.5. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ относно МОМИЧЕТАТА
- 2.6. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧЕНИЦИ
- 2.7. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИ
- 2.8. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИТЕ относно МОМЧЕТАТА
- 2.9. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИТЕ относно МОМИЧЕТАТА

3. Стереотипи, идентифицирани в резултат на изследването

4. Идентифицирано ниво на приемане на насилие на полова основа спрямо Евробарометър

5. Визуални материали от срещите с ученици и учители

- 5.1. Сесии с ученици и учители в Училище 1
- 5.2. Сесии с ученици и учители в Училище 2

1. Методология на изследването и възприети решения

Целта на настоящия документ е да обобщи резултатите от обратната връзка, получена от ученици и преподаватели по темата за стереотипите, основани на пола в България. Предоставеният в следващите раздели на този доклад анализ ще изпълнява ролята на основа за разработване на добри практики за преодоляване на тези стереотипи. Резултатите ще се използват, за да бъдат подпомогнати преподавателите в промотиране на толерантност и предотвратяване на дискриминацията и насилието на полова основа сред младежите.

1.1. Търсене и подбор на образователни институции и участници

Процесът по набиране на евентуални образователни институции/организации, които биха искали да участват в изследването по проект UP&UP стартира през февруари 2020 г., но поради пандемията от COVID-19 крайният подбор беше отложен и подновен през август 2020 г., преди началото на учебната година в България. Решението беше взето, тъй като се счете, че ефектът от сесиите върху учениците ще е по-голям, ако се провеждат присъствено.

Европейски център за качество ООД (ЕЦК ООД) използва широката си партньорска мрежа на национално ниво, за да избере две училища с интерес към дейностите по проекта. Проектът бе представен на директорите на потенциално заинтересовани гимназии и бяха проведени различни присъствени и онлайн срещи за насрочване на дейностите. Като финален резултат бяха избрани две гимназии от област Стара Загора, с различни професионални профили, за да се провери и дали има връзка между стереотипите и различното образование, както и средата.

От всяко училище бе избран по един клас, както и учители, които работят със съответните класове, които да участват в проучването и дейностите по проект UP&UP.

1.2. Профил на гимназиите

Училище 1: Професионалната гимназия по енергетика и електротехника, град Гълъбово

Училището е основано през 1960 г. и е разположено в град Гълъбово (население 7 251 души) в петата по големина административна област в България – Стара Загора. Днес училището има приблизително 350 ученици и 33 преподаватели. В училището се изучават следните специалности: електрически автомобили, металообработване, електрообзавеждане на производството.

Училище 2: Професионална гимназия по облекло и хранене „Райна Княгиня“, Стара Загора

Училището е основано през 1927 г. и в момента има 495 ученици и 35 учители. Разположено е в 6-тия по големина град в България – Стара Загора, с приблизително 134 726 души население. Градът е административния център на област Стара Загора. Училището предлага образование в следните специалности: мениджмънт на хотели; кетъринг; производство на кулинарни храни и напитки; организация на туризма и свободното време; производство на сладкарски продукти и екскурзоводски услуги.

1.3. Практическа организация на сесиите с ученици и преподаватели от избраните училища

Във всяко училище се проведе общо по 2 присъствени сесии – една с ученици и една с учители. Сесиите, проведени в град Гълъбово с ученици и учители от Училище 1 бяха организирани на 14 октомври 2020 г. Срещите с ученици и учители от Училище 2 бяха организирани 2 седмици по-късно – на 27 октомври 2020 г. Една седмица по-късно всички гимназисти преминаха към онлайн обучение поради влошената епидемиологична обстановка в България.

Сесиите с учениците бяха организирани съобразно следната програма:

- Представяне на екипа на ЕЦК ООД и проекта UP&UP (приблизително 10 минути)
- Обяснение на термина „стереотип“, примери и дискусия с учениците (приблизително 10-15 минути)
- Провеждане на 2 игрови упражнения с учениците на базата на въпросниците, с цел стимулиране на дискусия сред младежите (приблизително 40-50 минути)

Упражнение 1: Разбирания и възприятия относно половете

В това упражнение учениците бяха запитани дали са съгласни, несъгласни или неутрални по отношение на следните твърдения във въпросника:

- „Жените трябва да се грижат за дома и да вземат най-важните решения за домакинството“
- „С едно и също образование, мъжете са по-подходящи за управленски позиции...“
- „Най-важната роля на мъжа е да изкарва пари“
- „Жените трябва да се подчиняват на съпрузите си...“

Твърденията бяха показани на слайд и учениците трябваше да гласуват с карти в различни цветове (червено – несъгласни; зелено – съгласни; жълто – неутрални). След гласуването учениците биваха насърчавани да споделят защо са гласували по

този начин пред останалите, а участващите в дискусията получиха награди от екипа на ЕЦК ООД.

Упражнение 2: Емоционални отношения

В това упражнение от учениците се изискваше да оценят определени аспекти от отношения като важни (зелена карта), маловажни (червена карта) и неутрални (жълта карта). Системата за гласуване отново е базирана на цветовете на светофара, като различните цветове се свързват с посочените по-горе значения. От учениците се изискваше да оценят следните аспекти: физическа привлекателност; лоялност; еднакво ниво на образование и култура; икономическа независимост на всеки от хората във връзката.

След едновременно гласуване с карти, учениците отново биваха приканвани да споделят защо според тях нещо е важно/маловажно във връзката и получаваха награди за активно участие в дискусията.

- Попълване на въпросници за ученици (приблизително 15 минути).

Сесиите с учителите бяха проведени в следния ред:

- Представяне на екипа на ЕЦК ООД и кратко представяне на проекта UP&UP (цели, резултати, партньори) (приблизително 20 минути)
- Провеждане на същите 2 упражнения с учителите, като разликата беше, че учителите биваха пряко запитани за мнението им относно всяко твърдение и какво според тях са отговорили момчетата и момчетата и защо. Тази сесия трае около 50 минути.
- Попълване на въпросника за преподаватели (приблизително 20 минути).

2. Общи резултати от изследването: БЪЛГАРИЯ

Извадката, на която е базиран анализът в този раздел, се състои от следните респонденти:

- 48 ученици – 22 от Професионалната гимназия по енергетика и електротехника, която в следващите раздели ще бъде наричана „Училище 1“, както и 26 от Професионалната гимназия по облекло и хранене, която ще бъде наричана „Училище 2“;
- 27 учители – 14 от Училище 1 и 13 от Училище 2.

2.1. Профил на респондентите

Фиг. 1 Разпределение на учениците по възраст

Фиг. 2. Разпределение на учениците по пол

Както е видимо на фиг. 1, мнозинството ученици от двете училища са на 15-годишна възраст, като 15% са на 14г., а само един ученик е на 16 години. Всички ученици са в 9 клас, което отговаря на възраст 14-15 години. 50% (24) от респондентите са момичета и 50% (24) са момчета.

Според фиг. 2, повечето ученици от Училище 1 са момчета, тъй като специалността им е електротехника, която е по-популярна сред момчета. В Училище 2 респондентите са основно момичета, което отново е свързано със специалността им – кетъринг.

Фиг. 3. Разпределение на учителите по възраст

Както е видимо на фиг.3, половината учители, участвали в изследването, са на възраст 50-65 години, а 42% са на възраст 40-50 години. 1 е на възраст между 20 и 30 години, а 1 – над 65.

77% (21) от учителите са жени, а 23% (5) са мъже.

2.2. Анализ на РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧЕНИЦИ

Фиг. 4. Отговори на момчетата от Училища 1 и 2 относно Раздел 1: Твърдения

Както е видимо от фиг. 4, момчетата основно са съгласни или до голяма степен съгласни с повечето твърдения относно ролята и отговорностите в семейството и у дома. Например, повечето момчета подкрепят твърденията, че жените са по-добри в отглеждането на деца (Q2); в грижата за дома (Q1) и че те трябва да вземат най-важните

решения за домакинството (Q8), както и че грижата за дома е най-важната роля на жената (Q14). Никое от момчетата не е съгласно с твърдението, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си (Q18).

Момчетата мислят, че най-важната им роля е да изкарват пари (Q15) и да се грижат за икономическите нужди на семейството (Q6). Еднакъв брой момчета са съгласни и неутрални по отношение на твърдението, че трябва да вземат най-важните решения за семейството (Q7), а останалите са несъгласни.

Повечето момчета са неутрални, когато става дума за свързани с работата стереотипи – например, повечето не са сигурни, че мъжете са по-добри лидери от жените (Q17); че на момчетата повече им се отдават точните науки (Q4); че са по-подходящи за мениджърски позиции (Q3). Също така, повечето са неутрални или несъгласни, че работодателите трябва да предпочитат мъже в случай на недостиг на работа (Q5). Повечето момчета обаче (54%) подкрепят твърдението, че професионалният успех е по-важен за мъжете, отколкото за жените (Q10).

37.5% от момчетата подкрепят твърдението, че жените са по-склонни да вземат емоционални решения, 37.5% са неутрални, а 25% са несъгласни (Q12). Над 1/3 от момчетата мислят, че за тях не е приемливо да плачат, 1/3 мислят, че е, а по-малко от 1/3 нямат мнение, следователно тук не може да се открие тенденция, тъй като отговорите са равномерно разпределени. Над 1/3 от момчетата мислят, че за жените е по-важно да бъдат привлекателни, отколкото е за мъжете (Q11).

Фиг. 5. Отговори на момичетата от Училище 1 и Училище 2 относно Раздел 1: Твърдения

Според резултатите, показани на фиг. 5, повечето момичета споделят мнението на момчетата, че жените трябва да се грижат за къщата (Q1), както и че са по-добри в отглеждането на деца (Q2). 50% от момичетата считат грижата за семейството и дома за своята най-значима роля (Q14), а 46% мислят, че жените трябва да вземат най-важните решения за домакинството (Q8). Забележително е, че момчетата също подкрепят тези твърдения. Повечето момичета са силно несъгласни с твърдението, че жените трябва да се

подчиняват на съпрузите си, както и момчетата. Трябва да се отбележи, че едно от момчетата е съгласно с това твърдение, спрямо нито едно от момчетата.

Момичетата (подобно на момчетата, вж фиг. 4) са съгласни, че мъжете трябва да се грижат за икономическите нужди на семейството (Q6), но повечето не са съгласни, че изкарването на пари е най-важната роля на мъжа (Q15), за разлика от момчетата. Момичетата също така не подкрепят идеята, че мъжете трябва да вземат най-важните решения в семейството (Q7), докато според момчетата това трябва да е така.

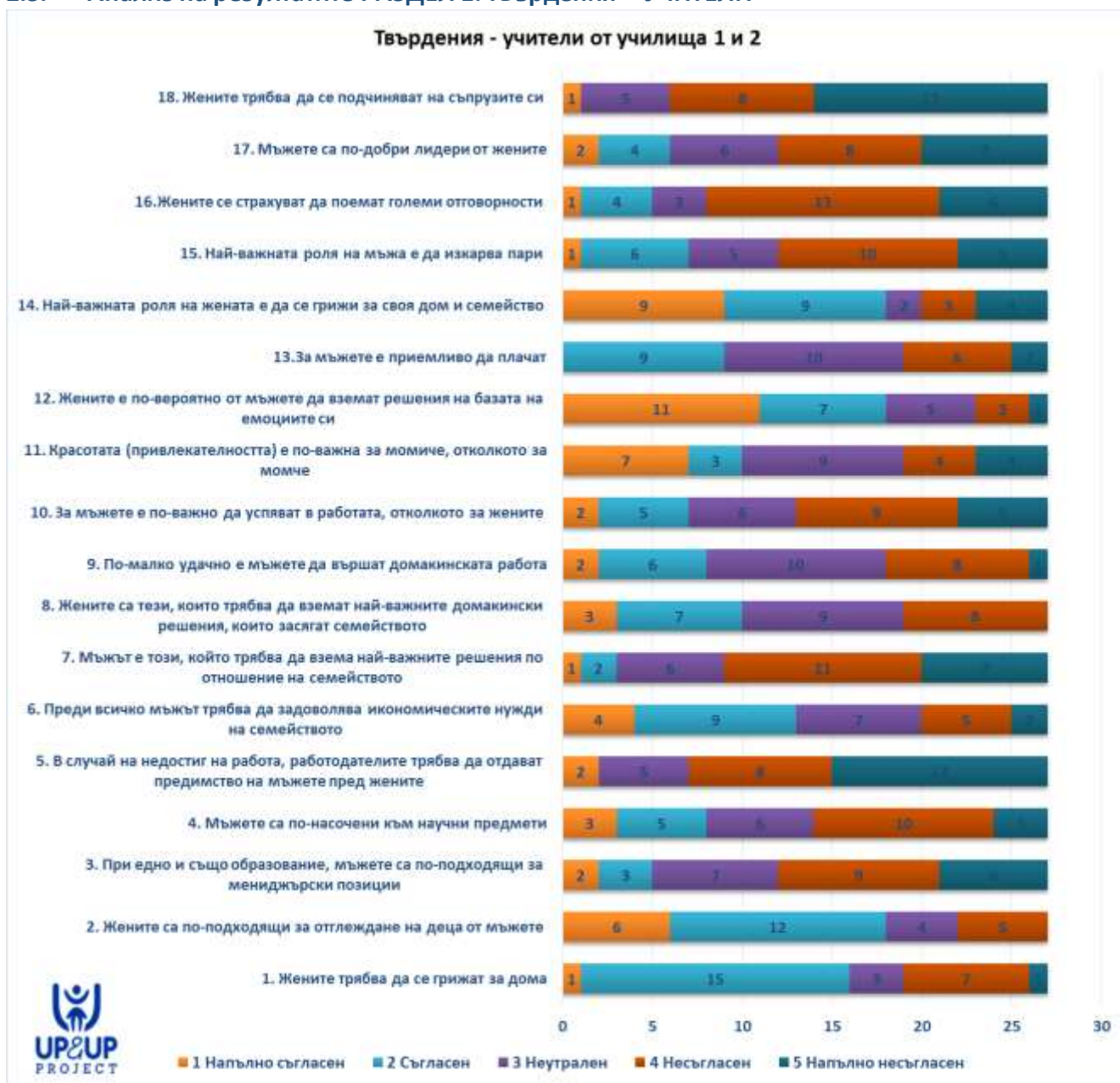
75% от момичетата са несъгласни или напълно несъгласни, че мъжете са по-добри лидери от жените (Q17), докато повечето момчета са неутрални по този въпрос. Мнозинството от момичетата също така не е съгласно с твърдението, че мъжете са по-подходящи за мениджърски позиции (Q3), както и че работодателите трябва да отдават приоритет на мъжете в случай на недостиг на работа (Q5). Момчетата също не са съгласни, че на мъжете трябва да се отдава приоритет. За разлика от момчетата, момичетата не мислят, че професионалният успех е по-важен за мъжете (Q10). Момичетата, подобно на момчетата, не са сигурни, че момчетата са по-добри в точните науки – 46% не подкрепят твърдението, а 42% са неутрални (Q4).

67% от момичетата са на мнението, че жените е по-вероятно да вземат решения водени от емоциите си (Q12), докато момчетата са нерешителни по този въпрос и с него са съгласни само 37.5%. Въз основа на посоченото би могло да се заключи, че самите момчета се считат за по-емоционални от момчетата, докато момчетата не са сигурни.

92% от момичетата са (напълно) съгласни, че е приемливо мъжете да плачат, докато отговорите на момчетата са разделени. Момичетата не са съгласни, че красотата е по-важна за жените (Q11), докато повечето момчета са съгласни с това твърдение.

Момичетата не са съгласни, че жените се страхуват да поемат големи отговорности (Q16), докато повечето момчета са съгласни или неутрални относно това твърдение.

2.3. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ

Фиг. 6. Отговори на учителите от Училище 1 и Училище 2 относно Раздел 1: Твърдения

Учителите, подобно на учениците, подкрепят твърденията, че жените трябва да се грижат за дома (Q1); че са по-добри в отглеждането на деца (Q2); че най-важната им роля е да се грижат за дома и семейството (Q14). Повечето учители не са съгласни, че жените трябва да отговарят за най-важните решения за домакинството (Q8). Подобно на учениците, учителите също не са съгласни, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си. По тези въпроси има пълен консенсус между учениците (както момчета, така и момичета) и възприятията на учителите.

Учителите, подобно на учениците, подкрепят идеята, че мъжете трябва да се грижат за икономическите нужди на семейството (Q6). Учителите, подобно на момчетата ученици, мислят, че най-важната роля на мъжа е да изкарва пари (Q15), докато мнението на момичетата е противоположно – по този въпрос момичетата ученици демонстрират стереотипно мислене в по-малка степен от учителите си. По отношение на вземането на най-важните решения в семейството, учителите не мислят, че мъжете са тези, които трябва да го правят (Q7) – момичетата споделят същото мнение, за разлика от момчетата ученици.

Учителите не са съгласни, че мъжете са по-добри лидери (Q17), подобно на момичетата, докато момчетата са по-скоро неутрални. Учителите също така не са съгласни, че мъжете са по-подходящи за мениджърски позиции (Q3), както и че трябва да бъдат предпочитани пред жени (Q5) за работни места – учениците от женски пол споделят същата позиция, докато момчетата са несигурни (предимно неутрални). Учителите, подобно на момичетата, не са съгласни, че професионалният успех е по-важен за мъжете, отколкото за жените (Q10), докато момчетата са съгласни.

Повечето учители (подобно на момичетата) са съгласни, че жените са по-склонни да вземат емоционални решения (Q12), докато момчетата имат смесено мнение по въпроса. Учителите нямат единно мнение относно това дали е приемливо мъжете да плачат – подобно на момчетата, докато според момичетата е приемливо. Учителите също така имат смесено мнение относно твърдението, че красотата е по-важна за жените (Q11), докато момичетата не са съгласни или са неутрални, а момчетата са съгласни.

На базата на представения по-горе анализ може да се направи заключението, че отговорите на учителите съвпадат в по-голяма степен с тези на момичетата, отколкото с тези на момчетата. Това може да се дължи и на факта, че учителите са преобладаващо от женски пол, затова може да се приеме, че възприятията за стереотипи сред младите не са много по-различни от тези на зрелите жени, което означава, че не се променят много с възрастта, поне по отношение на конкретната извадка.

2.4. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ относно МОМЧЕТА

Във въпросниците, дадени на учителите, има и задача за попълване на т.нар. раздели за огледални твърдения, т.е. учителите следва да отговорят на същите въпроси, но от гледна точка на учениците момчета, а след това – от гледна точка на момичетата.

Следователно, в този раздел са представени основните резултати на база сравнение на реалните отговори на момчетата, представени по-горе, и отговорите, които учителите смятат, че те биха дали.

Фиг. 7. Отговори на учителите от гледна точка на момчетата по отношение на Раздел 1: Твърдения

Както е видимо от фиг. 7, според учителите момчетата основно са съгласни/силно съгласни с всички 18 твърдения с изключение на 1 – че за мъжете е приемливо да плачат – повечето учители твърдят, че момчетата не са съгласни с това твърдение, но реално само 37.5% от момчетата са посочили, че са несъгласни, докато останалите са неутрални по въпроса.

Учителите също така не са познали нагласите на момчетата по отношение на следните твърдения:

1. Учителите мислят, че според момчетата мъжете са по-добри лидери от жените, но реално повечето са неутрални по въпроса;
2. Учителите мислят, че според момчетата мъжете са по-подходящи за мениджърски позиции и че работодателите трябва да ги предпочитат, докато реално момчетата са неутрални;
3. Според учителите момчетата мислят, че жените е по-вероятно да вземат решения, продиктувани от емоции, докато реално мненията на момчетата са смесени;
4. Според учителите момчетата биха се съгласили, че жените се страхуват да поемат големи отговорности, но реално 37.5% са съгласни, 37.5% са неутрални, а 25% са несъгласни;
5. Учителите мислят, че момчетата са съгласни, че мъжете трябва да вземат най-важните решения за семейството, докато момчетата реално са неутрални или несъгласни, а процентът на съгласните е едва 37.5%;
6. Повечето учители мислят, че според момчетата жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, но никое от момчетата не се е съгласно с това твърдение, всички са несъгласни, с изключение на няколко, които са неутрални по въпроса.

На базата на посоченото по-горе може да се направи заключението, че учителите смятат момчетата за по-подвластни на стереотипното мислене, отколкото те всъщност са.

2.5. Анализ на резултатите РАЗДЕЛ 1: Твърдения – УЧИТЕЛИ относно МОМИЧЕТА

В този раздел са представени основните резултати на базата на съпоставка между реалните отговори на момичетата, представени в раздел 2.2. от доклада и отговорите, които те са дали според учителите им.

Фиг. 8. Отговори на учителите от гледна точка на момичетата по отношение на Раздел 1: Твърдения

Възприятието на учителите по отношение на момичетата е сходно с това на момчетата, а именно, учителите мислят, че мисленето на момичетата е подчинено на обичайните полови стереотипи относно работа, роли у дома и др., тъй като учителите посочват, че повечето момичета биха се съгласили с повечето изказвания, с изключение на Q 13, че е приемливо мъжете да плачат. Интересно е да се отбележи, че отговорите на учителите относно собствените им възприятия отговарят на отговорите на момичетата в по-голяма степен, отколкото е показано на фиг. 8, която представя отговорите на учителите от гледната точка на момичетата.

Учителите не са прави по отношение на следните твърдения:

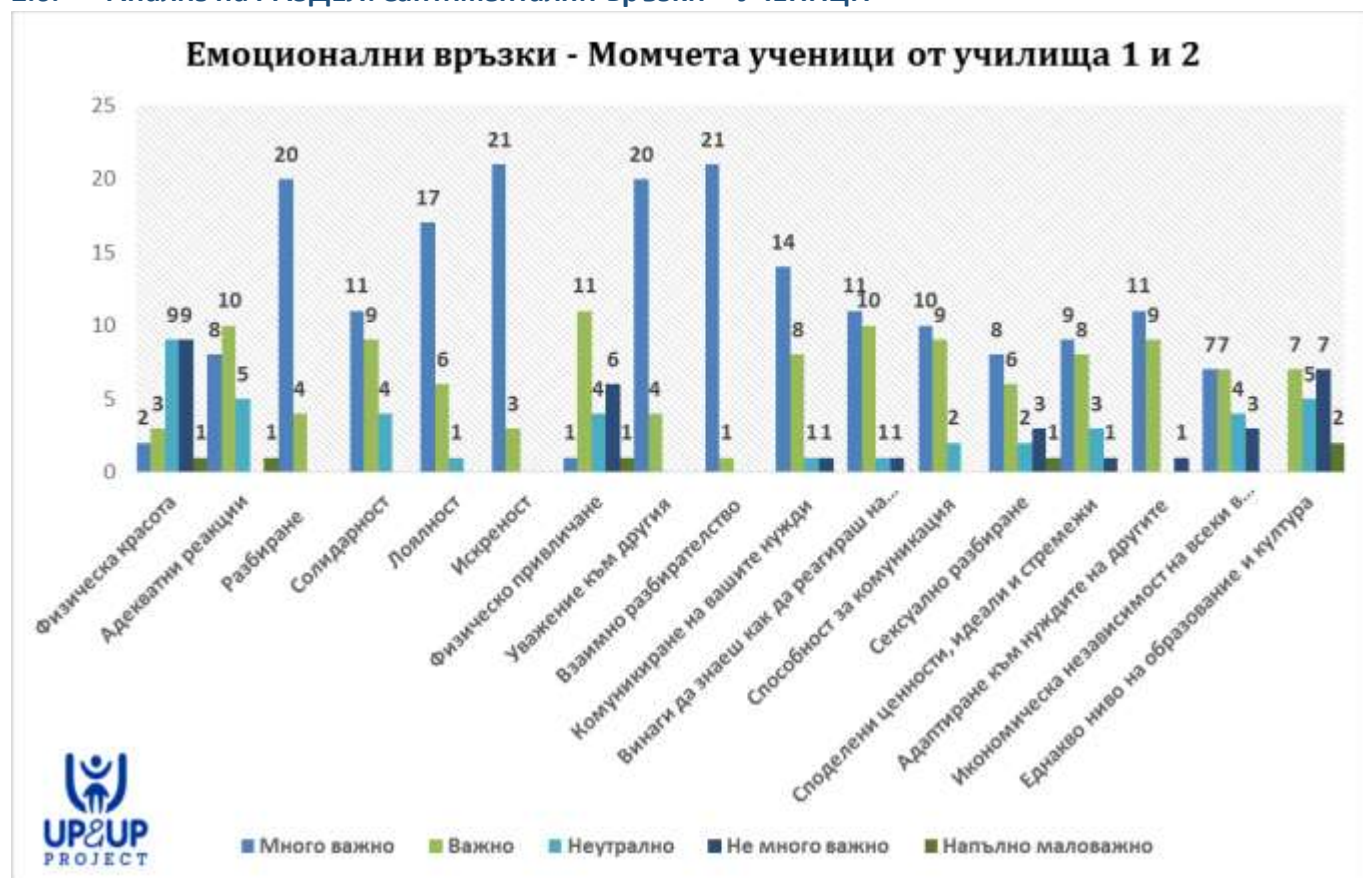
1. Почти половината учители мислят, че момичетата са съгласни, че мъжете са по-добри лидери от жените, докато момичетата всъщност не са съгласни;

2. 40% от учителите мислят, че момичетата са съгласни, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, но реално момичетата са напълно несъгласни;
3. 45% от учителите са на мнение, че момичетата мислят, че жените се страхуват от големи отговорности, но повечето момичета не са съгласни с това твърдение;
4. 70% от учителите са сигурни, че момичетата по-скоро биха се съгласили, че красотата е по-важна за жените, отколкото за мъжете, но реално повечето момичета не са съгласни;
5. Според 70% за момичетата няма да е приемливо мъжете да плачат, докато те реално считат, че е приемливо.
6. 63% от учителите мислят, че според момичетата професионалният успех е по-важен за мъжете, отколкото за жените, но реално повечето момичета не подкрепят това твърдение;
7. Учителите не са на едно мнение относно това какво биха отговорили момичетата на въпроса дали работодателите трябва да предпочитат мъже – 40% казват, че момичетата ще са съгласни, 40% - че ще са несъгласни, а момичетата реално не са съгласни;
8. Почти половината от учителите мислят, че момичетата са съгласни, че мъжете са по-подходящи за мениджърски позиции, докато повечето момичета всъщност не са съгласни;
9. 60% от учителите посочват, че момичетата ще се съгласят, че мъжете трябва да вземат важните решения в семейството, но реално момичетата не споделят това мнение;
10. 75% от учителите мислят, че момичетата ще се съгласят, че най-важната роля на мъжа е да изкарва пари, но повечето от тях не са съгласни.

С оглед на посоченото по-горе, може да се направи заключение, че учителите имат по-голям успех в предположенията си за отговорите на момчетата, отколкото на момичетата. Като се вземе предвид подхода на учителите при отговор от гледна точка на момчетата и момичетата, може да се заключи, че учителите мислят, че мненията на младежите са по-подчинени на стереотипи, отколкото те реално са.

Момичетата в сравнение с момчетата имат по-малко стереотипно мислене по отношение на работата и личните качества, но по отношение на дома и ролята у дома както момчетата, така и момичетата подкрепят идеята, че жените са по-подходящи за отглеждане на деца и за вършене на домакинската работа.

2.6. Анализ на РАЗДЕЛ: Сантиментални връзки – УЧЕНИЦИ

Фиг. 9. Отговори на момчетата от Училище 1 и Училище 2 по отношение на важните аспекти във връзките

Според резултатите, посочени на фиг. 9, топ 5 на важните аспекти на емоционалните отношения за момчетата ученици са:

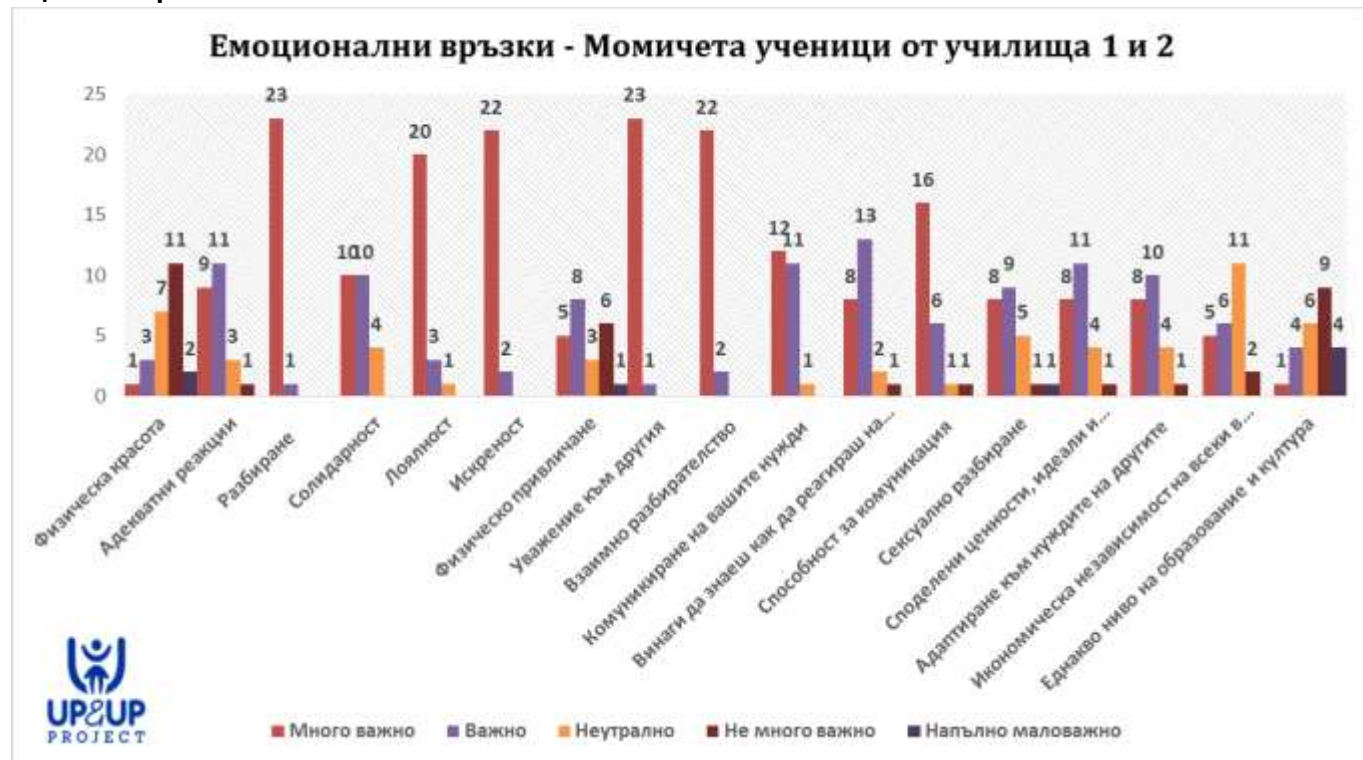
- Уважение към другия;
- Искреност;
- Проявяване на разбиране;
- Взаимно разбирателство;
- Лоялност.

Най-маловажните аспекти в емоционалните отношения за момчетата са:

- Физическа красота;
- Физическо привличане;
- Еднакво ниво на образование и култура;

Всички останали аспекти се считат за доста важни или много важни. **На базата на съпоставка между най-важните и най-маловажните аспекти в сантименталните отношения може да се направи заключението, че момчетата ценят повече моралните**

аспекти и личностните характеристики отколко физическите в един потенциален партньор/връзка. Това се различава от широко разпространения стереотип, че мъжете оценяват физическата външност в по-голяма степен от жените.

Фиг. 10. Отговори на момичетата от Училище 1 и Училище 2 относно важните аспекти във връзките

Според фиг. 10 момичетата са посочили като най-важните аспекти във връзките следните пет:

- Проявяване на разбиране;
- Уважение към другия;
- Взаимно разбирателство;
- Искреност;
- Лоялност;

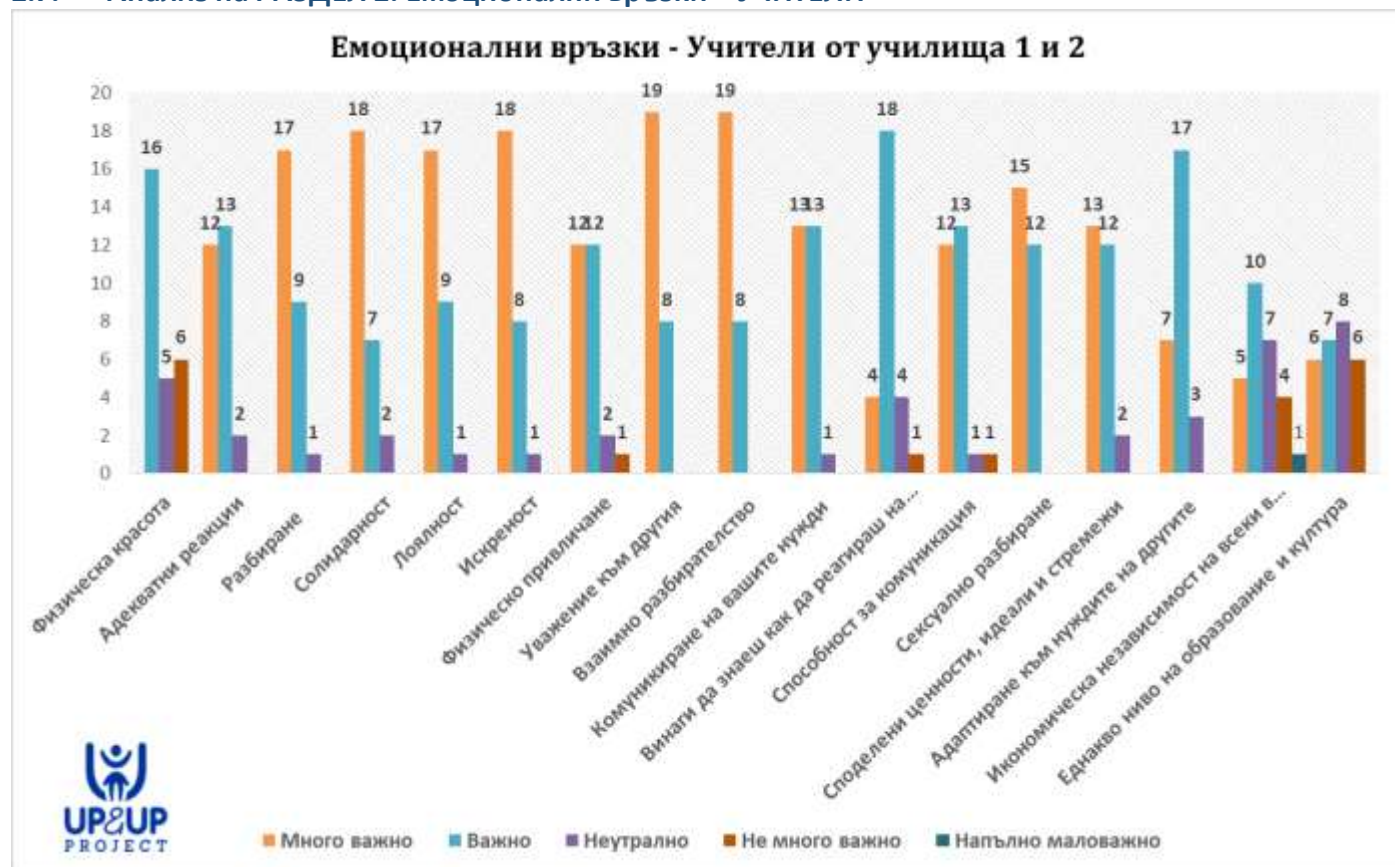
Като най-маловажни момичетата оценяват следните аспекти:

- Физическа красота;
- Физическо привличане; повече момичета, отколкото момчета обаче го посочват като важен аспект;
- Еднакво ниво на образование и култура;

Както се вижда, както момичетата, така и момчетата споделят едни и същи виждания относно важните аспекти на връзките, като поставят акцент върху доверие, разбиране, лоялност, уважително отношение, а не върху физическите аспекти на връзките и/или

образованието и културата. Момичетата не са на едно мнение относно значимостта на икономическите аспекти на връзките – 46% считат финансовата независимост в двойката за важна, 46% са неутрални, а 8% считат, че не е важна.

2.7. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИ

Фиг. 11. Отговори на учителите от Училище 1 и Училище 2 относно важните аспекти във връзките

Учителите определят като най-важни следните аспекти:

- Уважение един към друг;
- Взаимно разбирателство;
- Искреност;
- Солидарност;
- Проявяване на разбиране и лоялност (равен брой гласове).

Разликата спрямо учениците е, че учителите посочват и солидарността сред най-важните аспекти в една връзка, за учениците тя е важна, но не сред най-важните аспекти.

Като по-маловажни елементи от емоционалните връзки учителите посочват следните:

- Еднакво ниво на образование и култура;
- Физическа красота;

- Икономическата независимост на всеки в двойката.

Интересно е, че макар че някои учители определят физическата красота като маловажна, 16 от учителите са посочили, че тя е важна, което е много повече отколкото при момичетата и момчетата. В допълнение, за учениците физическото привличане не е важно, докато учителите са го определили като много важно или важно.

В обобщение може да се каже, че за учителите моралните аспекти в емоционалните връзки са по-важни от материалните, но те поставят по-голям акцент върху физическото привличане и красотата в сравнение с учениците.

2.8. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИТЕ относно МОМЧЕТАТА

Този раздел представя огледалните твърдения на учителите относно момчетата или с други думи – това, което според учителите мислят момчетата и начина, по който те са отговорили на въпросите.

Фиг. 12. Отговори на учителите от гледна точка на момчетата относно важните аспекти в емоционалните връзки

Учителите мислят, че най-важните елементи в една връзка за момчетата са:

- Физическа красота;
- Сексуално разбиране;
- Физическо привличане;
- Проявяване на разбиране;
- Адекватни реакции/отзивчивост и взаимно разбиране (равен брой гласове).

От всички 6 аспекта учителите са познали само 3. Очевидно учителите мислят, че за момчетата физическата външност и красота са по-важни от моралните аспекти – и грешат, защото момчетата споделят точно обратното мнение.

Според учителите, най-маловажните аспекти в една връзка за момчетата са:

- Еднакво ниво на образование и култура;
- Способност за комуникация;
- Икономическата независимост на всеки в двойката.

Учителите са познали, че според момчетата еднаквото образование и култура не са важни за добрата връзка. Интересно е, че учителите мислят, че комуникацията не е толкова важна за момчетата, докато според 80% от момчетата тя е важна или много важна – същото важи и за икономическата независимост в двойката.

2.9. Анализ на РАЗДЕЛ 2: Емоционални връзки – УЧИТЕЛИТЕ относно МОМИЧЕТАТА

Този раздел анализира отговорите на учителите от гледна точка на момичетата от Училище 1 и Училище 2.

Фиг. 13. Отговори на учителите от гледна точка на момичетата за важните аспекти в емоционалните връзки

Според учителите, момичетата най-много ценят следните аспекти във връзките:

- Физическо привличане;
- Лоялност;
- Искреност;
- Физическа красота;
- Сексуално разбиране;
- Уважение към другия;

На базата на посоченото по-горе може да се заключи, че според учителите момичетата ценят физическата външност и привличането, но и някои морални аспекти на връзките, като лоялност и искреност. **Интересно е да се посочи, че по отношение на момчетата учителите са посочи разбирателство и взаимно разбиране, следователно считат, че за момчетата е по-важно да бъдат разбирани, отколкото за момичетата.**

Най-маловажният аспект за момичетата според учителите е еднакво ниво на образование и култура, докато за останалите аспекти учителите мислят, че по-скоро са важни. **Ако този резултат се съпостави с посоченото от учителите от гледна точка на момчетата, може да се каже, че може би учителите мислят, че за момичетата повече аспекти са важни във връзката, отколкото за момчетата.**

Като се вземат предвид резултатите от всички групи респонденти, може да се заключи, че както **учениците, така и учителите ценят повече моралните аспекти във връзката от физическите, икономическите, културните и образователните**. Учителите обаче мислят, че както момчетата, така и момчетата считат за много важни физическите характеристики у потенциалния партньор, докато самите ученици ги оценяват като не толкова важни; реално, учениците ценят същите аспекти като учителите. **Тук, подобно на Раздел 1, има видим контраст между възприятията на учителите за мисленето на учениците и реалните резултати. Независимо от това, може да се приеме, че някои ученици са посочили това, което според тях е правилно и социално приемливо, вместо това, което наистина мислят.**

3. Стереотипи, идентифицирани в резултат на изследването

На базата на твърденията в използваните въпросници са идентифицирани следните три групи стереотипи:

Таблица 1. Стереотипи, идентифицирани въз основа на изследването

№	Твърдение, насочено към идентифициране на стереотипа	Група, в която е идентифициран
Полови стереотипи по отношение на домакинството и ролите в семейството (поведение в дома)		
1	Жените трябва да се грижат за дома	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.
2	Жените са по-подходящи за отглеждане на деца от мъжете	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.
3	Мъжът е този, който трябва да взема най-важните решения по отношение на семейството	Момчетата и учителите не подкрепят това виждане, момчетата отчасти го подкрепят.
4	Жените са тези, които трябва да вземат най-важните домакински решения, които засягат семейството	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.
5	По-малко удачно е мъжете да вършат домакинската работа	Учениците (момчета и момичета) и учителите са предимно неутрални по отношение на това виждане.
6	Най-важната роля на жената е да се грижи за своя дом и семейство	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.

7	Най-важната роля на мъжа е да изкарва пари	Учителите и момичетата не подкрепят това виждане, докато момчетата го подкрепят.
8	Основно мъжът трябва да се грижи за икономическите нужди на семейството	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.
9	Жените трябва да се подчиняват на съпрузите си	Никой от групата в изследването не подкрепя това виждане.
Полови стереотипи по отношение на работа (професия) и образование		
10	При едно и също образование, мъжете са по-подходящи за мениджърски позиции	Това вярване не е подкрепено от учителите и момичетата, а момчетата са <i>предимно неутрални</i> .
11	В случай на недостиг на работа, работодателите трябва да отдават предимство на мъжете пред жените	Учителите и момичетата не подкрепят това виждане, докато момчетата са на различни мнения.
12	За мъжете е по-важно да успяват на работа, отколкото за жените	Учителите и момичетата не подкрепят това виждане, докато момчетата са предимно съгласни.
13	Мъжете са по-добри лидери от жените	Това вярване не се подкрепя от учителите и момичетата, докато момчетата са предимно неутрални.
14	Мъжете са по-добри в точните науки	Учениците са предимно неутрални, докато учителите не подкрепят това виждане.
Полови стереотипи по отношение на личностни характеристики и поведение		
15	Красотата (привлекателността) е по-важна за момичетата, отколкото за момчетата	Момчетата подкрепят това виждане, момичетата – не, а учителите са на различни мнения.
16	Жените е по-вероятно да вземат решения на базата на емоции от мъжете	Учениците (момчета и момичета) и учителите подкрепят това виждане.
17	За мъжете е приемливо да плачат – това твърдение е свързано със стереотипа, че мъжете/момчетата не трябва да плачат	Учителите и момичетата подкрепят това виждане, момчетата нямат еднозначно мнение, но като цяло може да се заключи, че идеята, че мъжете не трябва да плачат, понеже се очаква да са силни, не е особено наложена сред вярванията на респондентите.
18	Жените се страхуват да поемат големи отговорности	Това вярване не е подкрепено от учителите и момичетата, а момчетата са предимно неутрални.

На базата на посоченото по-горе може да се направи заключение, че в рамките на тази извадка, която се състои от 48 ученици и 27 учители от 2 училища в България, **половите стереотипи касаещи поведението и ролята у дома са най-разпространени и видими от отговорите на двете групи респонденти**. Интересно е да се посочи, че момчетата и момичетата подкрепят повечето от тези вярвания, както и учителите (които са предимно жени – 77%). В допълнение, **стереотипите, свързани с ролята на жената, са по-подкрепяни от тези, които са свързани с ролята и отговорностите на мъжа у дома и в семейството**.

Професионалните полови стереотипи почти липсват, тъй като момчетата са основно неутрални по въпроси, свързани с това, докато момичетата и учителите са несъгласни с тях.

Стереотипите, свързани с личностни характеристики и поведение, не са подкрепяни от респондентите, с изключение на едно мнение, отново свързано с поведението на жените – че те е по-вероятно да вземат решения, базирани на емоции. **Отново се вижда, че стереотипите относно жените са по-видими и се подкрепят както от момчетата, така и от момичетата и учителите, спрямо стереотипите относно мъжете**.

С оглед на тези резултати може да се заключи, че участниците в двете проучвания – сред учениците и сред учителите, нямат силно стереотипно мислене, особено в области, свързани с работа и образование. Резултатите не показват реални признаци на хипер-маскулинност сред момчетата и хипер-фемининност при момичетата. От общо 18, само 6 (в зелено) стереотипа са подкрепени от респондентите, така че може да се заключи, че респондентите имат предимно балансирано мислене.

4. Идентифицирано ниво на приемане на насилие на полова основа спрямо Евробарометър

Предвид извършения анализ може да се направи заключение, че нагласите и отношенията сред младежите и учителите в изследването са доста балансирани и не се предопределят в голяма степен от пола, с изключение на ролята у дома и в семейството, където повечето от запитаните вярват, че жените имат основна роля в грижата за домакинството и децата.

На базата на въпросника не са идентифицирани стереотипни отношения (напр. хипер-маскулинност и хипер-фемининност), което ни кара да смятаме, че е по-малко вероятно да се прояви насилие на полова основа, тъй като се счита, че вярването в надмощието на мъжа и при наличието на прекалено маскулинни разбирания и поведение е по-вероятно да доведе до физически и емоционален тормоз на партньора, а това до голяма степен не се наблюдава сред отговорите. В допълнение, положително е, че никое от момчетата не е съгласно с твърдението, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, което също потвърждава липсата на хипер-маскулинни нагласи. Повечето момичета и учители също са

несъгласни с това твърдение, с изключение на само 1 от 24 момичета и 1 от 27 учители, което не посочва тенденция.

Според специалния доклад Евробарометър 449, 50% от респондентите в България вярват, че насилието срещу жените е често или много често срещано, спрямо средно 64% за ЕС. Домашното насилие срещу мъжете е често срещано според само 8% в България спрямо средно 29% за ЕС, следователно може да се заключи, че масовото разбиране в България е, че домашното насилие е свързано основно с насилие срещу жените, а не срещу мъжете. В България 80% посочват, че домашното насилие срещу жените не е приемливо при никакви обстоятелства и трябва да бъде наказуемо от закон, докато 69% мислят същото за насилието срещу мъжете (Европейска комисия, 2016 г.). На базата на проведеното сред учениците и учителите проучване не може да се направи заключение дали респондентите споделят това мнение, но повечето от тях посочват, че не са съгласни, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, както и посочват като много важни във връзката „уважение към другия“, „взаимно разбиране“, „искреност“, следователно, може да се приеме, че респондентите биха били по-отворени към разрешаване на проблемите с партньора си чрез открит диалог, а не чрез насилие.

Интересно е да се отбележи, че според доклада Евробарометър 449, България е държавата, в която най-голям процент респонденти (34%) се съгласяват, че домашното насилие е личен проблем и трябва да се разреши в рамките на семейството, докато средното ниво за ЕС е 15%. Следователно, може да се счита, че една трета от българите, дори и да са жертви на домашно насилие, биха предпочели вътрешно разрешаване на проблемите, ако това е възможно, и вероятно не биха коментирали проблема извън семейството.

90% от респондентите в България мислят, че не е правилно да се контролира партньора, като не му се позволява да се вижда или обажда на семейството и приятелите си, не му се дават пари или му се конфискуват мобилен телефон или документи като лична карта, шофьорска книжка и др. Резултатът е по-нисък от средния за ЕС, който е 94%, но показва, че повечето хора в България считат за неправилно да се опитват да контролират партньора си. В сравнение с проучването, проведено в рамките на проекта сред учители и ученици, може да се приеме, че поради несъгласието на респондентите с твърдението, че жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, повечето от тях също мислят, че да се налага контрол върху партньора е неправилно. В допълнение, по време на дискусиите с учениците, когато са запитани за мнението им дали жените трябва да се подчиняват на съпрузите си, едно от момчетата посочва, че не е съгласно и че един мъж не трябва да казва на жена си какво да прави, както и че решенията в семейството трябва да се вземат и от двамата, а не само от мъжа, което подкрепя виждането, че не е редно единият човек във връзката да контролира другия. Въпреки това въз основа на извършеното изследване не може да се даде направи генерално заключение.

6. Визуални материали от срещите с ученици и учители

5.1. Сесии с ученици и учители в Училище 1

Снимки 1 и 2 Учениците гласуват относно различни твърдения от въпросника. На снимка 2 са запитани дали жените трябва да се подчиняват на съпрузите си – всеки е гласувал с червено, което означава несъгласие с твърдението

Снимки 3 и 4 Представяне на упражнение 2: Емоционални връзки на учениците и попълване на въпросниците

Снимки 5 и 6 Представяне на проекта UP&UP на учителите и дискусия

Снимка 7. Учителите попълват въпросниците

5.2. Сесии с ученици и учители в Училище 2

Снимки 8 и 9 Представяне на упражнение 1 и системата за гласуване на учениците. На снимка 9 учениците гласуват относно различни твърдения

Снимки 10 и 11 Учениците се забавляват с упражнението и споделят мнението си относно твърденията

Снимки 12 и 13 Учениците гласуват в упражнение 2 и попълват въпросниците

Снимки 14 и 15 Представяне на проекта на учителите и попълване на въпросниците